Οι υπηρεσίες της βιβλιοθήκης στα πλαίσια του τοπικού πολιτιστικού και ιστορικού περιβάλλοντος: η εμπειρία της Επαρχίας του Viterbo

από τον Luigi Celestini
Υπεύθυνο του Γραφείου Βιβλιοθηκών του Viterbo

1- Το πλαίσιο αναφοράς : εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές

Η διαδικασία *διοικητικής αποκέντρωσης* που πραγματοποιείται στην Ιταλία, με το σταδιακό πέρασμα των κεντρικών λειτουργιών του Κράτους στην Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει να επιδείξει σημαντικά αποτελέσματα και από την άποψη των πολιτιστικών υπηρεσιών: πράγματι, η ανάγκη να έρθουν οι υπηρεσίες πιο κοντά στον πολίτη συντέλεσε ώστε να δοθούν *συγκεκριμένες αρμοδιότητες στους φορείς που* είναι *σε πιο άμεση επαφή με τον τελικό αποδέκτη* και είχε σαν αποτέλεσμα να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο των Δήμων και των Επαρχιών, με την Περιφέρεια να έχει το ρόλο του προγραμματιστή. Αυτό προκύπτει, μεταξύ άλλων, απόλυτα σύμφωνο με τον ορισμό της αποστολής των δημόσιων βιβλιοθηκών, «εγγυήτριες της ελευθέρας πρόσβασης στις πληροφορίες, στις ιδέες και στα έργα του πνεύματος», και με σκοπό να ξεπεραστεί το μεγάλο πρόβλημα του *digital divide*, όπως αυτός αναφέρεται στις οδηγίες IFLA/Unesco που επιμελήθηκε η ομάδα των συνεργατών του Philip Gill,

Ο ρόλος της Βιβλιοθήκης, πράγματι, εξελίσσεται: η Βιβλιοθήκη ως χώρος διατήρησης και συμβούλευσης κειμένων γίνεται όλο και λιγότερο επίκαιρος, ενώ κερδίζει έδαφος η μετατροπή των βιβλιοθηκών σε *Υπηρεσίες μεσολάβησης ανάμεσα στους χρήστες και τον απέραντο κόσμο της πληροφορίας* (π.χ. μεγαλύτερη χρήση του Διαδικτύου, με τεχνολογίες που εγγυώνται την ευκολότερη και ταχύτερη πρόσβαση).

Σε αυτή την έννοια στηρίζεται και η βασική νομοθεσία στο Lazio που ρυθμίζει τις πολιτιστικές υπηρεσίες (δηλαδή μουσεία, αρχεία και βιβλιοθήκες), ο *Περιφερειακός Νόμος (Legge Regionale), αρ.42 της 24 Νοεμβρίου 1997* (στη συνέχεια ονομάστηκε σε L.R 42) που συγχώνευσε και κατήργησε τον προηγούμενο κανονισμό για τις μεμονωμένες υπηρεσίες, προχωρώντας στην νομοθετική απλοποίηση που στην Ιταλία έγινε πλέον απαραίτητη, δεδομένης της γρήγορης εξάπλωσης των εθνικών και περιφερειακών νόμων που έκαναν πλέον σχεδόν αδύνατη την εργασία των δημόσιων και ιδιωτικών λειτουργών.

Σύμφωνα με το προαναφερόμενο άρθρο L.R. 42, η Περιφέρεια Lazio επεξεργάζεται *τριετή ειδικά προγράμματα*, (σήμερα είναι σε ισχύ το Σχέδιο 2002/2004) που συνιστούν το κατευθυντήριο όργανο το οποίο οι Επαρχιακές Διοικήσεις πρέπει να ακολουθήσουν για να συντάξουν τα ετήσια προγράμματα που διαμορφώνονται σύμφωνα με τα αιτήματα των δήμων και όσων έχουν το δικαίωμα. Για εκείνους που πληρούν τις προϋποθέσεις σύμφωνα με το Ειδικό Σχέδιο, οι Επαρχίες θα εγκρίνουν τη συμμετοχή τους στην *Περιφερειακή Οργάνωση των Βιβλιοθηκών* και θα προτείνουν ενδεχόμενες χρηματοδότησεις. Για ειδικές

περιπτώσεις (π.χ. καταλογογράφηση του υλικού βιβλιοθήκης, συστήματα βιβλιοθήκης), η Περιφέρεια Lazio παρεμβαίνει με τις λεγόμενες «*αμέσες πρωτοβουλίες*» (δηλαδή με πηγές χρηματοδότησης απευθείας στους ενδιαφερόμενους, πέρα από εκείνες που προβλέπονται από τα επαρχιακά προγράμματα).

Αξίζει να τονιστεί το γεγονός ότι στην Περιφερειακή Οργάνωση Βιβλιοθηκών θα έχουν πρόσβαση τόσο οι *Βιβλιοθήκες τοπικών φορέων* (δηλαδή οι δημόσιες δημοτικές βιβλιοθήκες) όσο και οι *Βιβλιοθήκες οι αποκαλούμενες «τοπικού ενδιαφέροντος»,* δηλ. που ανήκουν σε ιδιώτες, αλλά, καθότι παρουσιάζουν σημαντικό πολιτιστικό ενδιαφέρον και είναι χρήσιμες για το κοινό, θα πρέπει να αξιοποιηθούν στα πλαίσια της Περιφερειακής Οργάνωσης (κυρίως, όταν πρόκειται οι εκκλησιαστικές βιβλιοθήκες).

Η υποστήριξη της δραστηριότητας των μεμονωμένων βιβλιοθηκών μέσα από το Περιφερειακό Σχέδιο γίνεται έτσι με τη χρηματοδότηση για την *έδρα* (μόνο για τις δημοτικές βιβλιοθήκες), *για την εγκατάσταση και τον εξοπλισμό, για τον εμπλουτισμό με βιβλία και τις πολιτιστικές δραστηριότητες,* που παρέχεται ύστερα από έγκριση της Επαρχίας των ανάλογων αιτήσεων των ενδιαφερόμενων για επιχορήγηση, που παρουσιάζονται μέχρι τις 30 Ιουνίου του προηγούμενου έτους από εκείνο για το οποίο ζητείται χρηματοδότηση.

Προφανώς, αφού πρόκειται για δημόσιους πόρους, για τη χορήγηση της χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών τοπικού ενδιαφέροντος απαιτούνται οι κατάλληλες εγγυήσεις, κατ'αρχήν η υπογραφή μίας *"Πράξης Δέσμευσης"*, σύμφωνα με την οποία ο δικαιούχος υποχρεούται να: πραγματοποιεί πλήρως τα προγράμματα για τα οποία έχει χρηματοδοτηθεί, να εξασφαλίζει μία ομαλή και δωρεάν υπηρεσία προς το κοινό για τουλάχιστον 15 ώρες την εβδομάδα, να υιοθετήσει έναν κανονισμό για τη λειτουργία, την εσωτερική οργάνωση και τον τρόπο διαχείρισης της περιουσίας και των υπηρεσιών προς το κοινό, να φροντίζει για την καταγραφή του υλικού της βιβλιοθήκης σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς για την καταγραφή των βιβλίων που αποκτήθηκαν με δημόσιες επιχορηγήσεις, να μεταβιβάσει, σε περίπτωση διάλυσης ή κατάργησης του Οργανισμού στον οποίο ανήκει η βιβλιοθήκη, το υλικό που αγοράστηκε με χρηματοδότηση της περιφέρειας σε βιβλιοθήκες και Τοπικούς Φορείς, δημόσια σχολεία, δημόσια ιδρύματα επιστημονικού επιπέδου ή εξειδικευμένα, στα όρια της επαρχίας στην οποία ανήκουν.

Άλλη υποχρέωση, που αναλαμβάνουν αυτή τη φορά και οι βιβλιοθήκες των τοπικών φορέων, είναι το να *συγχρηματοδοτήσουν* την περιφερειακή επιδότηση στο ύψος του 20% (διαρθρωτικές παρεμβάσεις) ή του 10% (για άλλου είδους παρεμβάσεις).

Όσον αφορά στις επιδοτήσεις που χορηγούνται *απευθείας* από την Περιφέρεια για την *καταλογογράφηση των βιβλίων*, πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι για αυτού του είδους τις παρεμβάσεις είναι προφανές ότι ζητείται να προσαρμοστούν στις εθνικές και διεθνείς κατευθύνσεις, κυρίως όσον αφορά στις *προδιαγραφές* με τις οποίες πρέπει να εναρμονιστούν. Πράγματι, στην Περιφέρεια του Lazio, σύμφωνα με τις

υποδείξεις που ισχύουν σε εθνικό επίπεδο από το *Istituto Centrale per il Catalogo Unico delle Biblioteche italiane (ICCU) (Κεντρικό Ινστιτούτο για τον ενοποιημένο Κατάλογο των ιταλικών Βιβλιοθηκών)*, επιδιώκεται η πραγματοποίηση του *Servizio Bibliotecario nazionale (SBN) (Εθνική Βιβλιοθηκονομική Υπηρεσία)*, το ηλεκτρονικό δίκτυο των εθνικών υπηρεσιών που πραγματοποιεί την προσαρμογή των *International Standard of Bibliografic Description (ISBD)* και με το οποίο δίκτυο είναι συνδεδεμένες βιβλιοθήκες του κράτους, των τοπικών φορέων και των Πανεπιστημίων, που συμβάλλουν στη δημιουργία του συλλογικού εθνικού καταλόγου που διαχειρίζεται το Ινστιτούτο. Οι βιβλιοθήκες που συμμετέχουν στο SBN είναι συγκεντρωμένες σε *τοπικούς Πόλους*. Οι Πόλοι είναι με τη σειρά τους συνδεδεμένοι στο σύστημα *Περιεχομένων SBN*, κεντρικό κόμβο του δικτύου, που περιέχει το συλλογικό κατάλογο των βιβλιοθηκών του δικτύου. Πάρα πολλές βιβλιοθήκες, κυρίως οι μεγαλύτερες, μεταφέρουν σταδιακά τους καταλόγους τους σε τράπεζες ηλεκτρονικών δεδομένων και τους διαθέτουν στο διαδίκτυο, συνήθως δωρεάν. Αυτοί οι κατάλογοι ονομάζονται και *opac*, συντόμευση του *on-line public access catalog*, δηλαδή κατάλογος ελεύθερης πρόσβασης από το κοινό. Στον *OPAC SBN* είναι δυνατή η πρόσβαση 24 ώρες το 24ωρο.

Με αυτόν τον τρόπο γίνεται η *σταδιακή απομάκρυνση από το παλιό software ISIS* τοπικής διαχείρησης της βιβλιοθήκης υπέρ του SBN, στο οποίο έχουν προσχωρήσει σήμερα στο Lazio 60 βιβλιοθήκες τοπικών φορέων και έχουν εισαχθεί στον Εθνικό Κατάλογο πάνω από 75.000 καταλόγοι. Στο διάστημα 2000-2004, στοχεύεται κυρίως η έναρξη της καταγραφής SBN στις πρωτεύουσες των νομών, στα βιβλιοθηκονομικά συστήματα, στα κέντρα επαρχιακής καταγραφής και στην ανάκτηση σε SBN προηγούμενων καταλόγων (υπολογίζεται σύντομα να φτάσουμε στην ανάκτηση στον Κατάλογο 290.000 σύγχρονων τίτλων και 42.000 παλαιών).

Η προτίμηση για τη μορφή του *«Βιβλιοθηκονομικού Συστήματος»* σε σχέση με τη μεμονωμένη βιβλιοθήκη παρακίνησε την Περιφέρεια του Lazio στο να προβλέψει *άμεσες χρηματοδοτήσεις και για τα Συστήματα*, με σκοπό να ενισχύσει την εμπειρία του δια-βιβλιοθηκονομικού δανεισμού και να πραγματοποιήσει προωθητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες συστηματικής και περιφερειακής σημασίας και άλλες πρωτοβουλίες χρήσιμες για τη δημιουργία μίας εξωτερικής εικόνας του Συστήματος. Είναι προφανές ότι για να μπορεί να υπάρξει ένα ολοκληρωμένο «Βιβλιοθηκονομικό Σύστημα» από κάθε άποψη, είναι απαραίτητο να υπάρχουν συγκεκριμένες *προϋποθέσεις* επακριβώς καθορισμένες από το Ειδικό Περιφερειακό Πρόγραμμα:

1. *Πράξη σύστασης* του Συστήματος που να προβλέπει:
   - θεσμική μορφή (κοινοπραξία, σύμβαση κτλ)
   - συγκεκριμένη εδαφική περιοχή
   - οργανωτική διάρθρωση
   - ρόλους, καθήκοντα, και τρόπους εκτέλεσης αυτών των καθηκόντων
   - σύνθεση και αρμοδιότητες των οργάνων διαχείρισης και αντιπροσώπευσης
   - τρόπους χρηματοδότησης και καταμερισμού των καθηκόντων
2. Οργάνωση και προετοιμασία των *κοινών τεχνικών και διοικητικών υπηρεσιών*.

3. Παρουσία *προσωπικού* προορισμένου για αυτές τις υπηρεσίες.
4. Εξέλιξη των προβλεπόμενων από το νόμο υποχρεώσεων για τις βιβλιοθήκες τοπικού φορέα.

Αυτή τη στιγμή, είναι *οκτώ* τα συστήματα στην περιοχή του Lazio που πληρούν τις προϋποθέσεις και που έχουν ενταχθεί στην Περιφερειακή Οργάνωση Βιβλιοθηκών.

Αλλά το Περιφερειακό Σχέδιο επεκτείνεται ακόμα περισσότερο και, στοχεύοντας να υποστηρίξει, για τους δημόσιους φορείς, τρόπους διαχείρισης συνδεδεμένης με συγκεκριμένες λειτουργίες και υπηρεσίες, προέβλεψε την δυνατότητα να πραγματοποιηθούν *«Συστήματα πολιτιστικών υπηρεσιών»* που θα συμπεριλαμβάνουν όχι μόνο βιβλιοθήκες (όπως για τα Βιβλιοθηκονομικά Συστήματα) ή μόνο μουσεία (για Συστήματα των Μουσείων), αλλά θα αποτελούν νέες προσεταιριστικές μορφές οι οποίες θα συμπεριλαμβάνουν βιβλιοθήκες, μουσεία κα ιστορικά αρχεία, με την προοπτική μιας όλο και πιο ευρείας χρήσης των πολιτιστικών αγαθών της περιοχής.

2 – Η κατάσταση στο Lazio

Αυτοί λοιπόν είναι οι στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν. Όμως *ποια είναι η κατάσταση από την οποία ξεκινήσαμε;*

Στο Lazio το βιβλιοθηκονομικό σύστημα προκύπτει ταλαιπωρημένο από *ιστορικές διαρθρωτικές αδυναμίες*, μεταξύ των οποίων το υψηλό ποσοστό των Δήμων με πληθυσμό μικρότερο από 1000 κατοίκους και η έλλειψη μίας εδραιωμένης παράδοσης στη διαχείριση των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης, κάτι που καθόρισε «την *ελλειπή διάδοση* των βιβλιοθηκονομικών οργανισμών στην περιοχή και την έντονη *ανισομέρεια,* τόσο ποσοτική όσο και ποιοτική, που υπήρχε στα δίκτυα της κάθε επαρχίας. Παρόλα αυτά, είναι πολλές οι βιβλιοθήκες που λειτουργούν με προδιαγραφές λειτουργικότητας υψηλότερες από τις κατώτερες και που χαρακτηρίζονται από την αξιοσημείωτη επαγγελματική ικανότητα των βιβλιοθηκαρίων, από την παροχή ολοένα και πιο σύνθετων υπηρεσιών και την ικανότητα να εναρμονίζουν την προσφορά τους σύμφωνα με τη μεταβαλλόμενη κοινωνική πραγματικότητα» (πβ. Περιφερειακό Πρόγραμμα).

Σε πρακτικό επίπεδο, οι Επαρχίες θα κληθούν συνεπώς να επισπεύσουν τις αιτήσεις για να:

1. *προσαρμόσουν την έδρα*, όπου ακόμη δεν είναι κατάλληλη,
2. *αυξήσουν τον πλούτο τους* μέχρι να φτάσουν τουλάχιστον στις 3000 μονάδες εγγράφων,
3. εφοδιάσουν τη βιβλιοθήκη με *συστήματα πληροφορικής*, απαραίτητα πλέον τόσο για τη λειτουργία ενός καταλόγου όσο και για την οργάνωση μιας υπηρεσίας πληροφοριών,

4. οργανώσουν στην περιοχή, ειδικότερα στους μικρούς Δήμους που δεν έχουν βιβλιοθήκη, *εναλλακτικές και συμπληρωματικές δραστηριότητες στην υπηρεσία της ανάγνωσης*,
5. προωθήσουν *νέα διαδημοτικά βιβλιοθηκονομικά συστήματα*, καθώς οι αιτήσεις χρηματοδότησης των Δήμων με πληθυσμό μικρότερο από 2000 κατοίκους, για την υποστήριξη των νεοσύστατων βιβλιοθηκών, δεν γίνονται δεκτές, παρά μόνο εάν αυτοί οι Δήμοι είναι ενταγμένοι στο Σύστημα.

3 – Η κατάσταση στην επαρχία του Viterbo

Η Επαρχία του Viterbo απαριθμεί 60 δήμους, εκ των οποίων μόνο οι 25 (το *41,6%*) είναι εφοδιασμένοι με βιβλιοθήκη που πληροί τις προϋποθέσεις του Προγράμματος. Όμως, οι περισσότεροι Δήμοι που δεν διαθέτουν βιβλιοθήκη είναι σχετικά μικροί, καθώς το ποσοστό του πληθυσμού που εξυπηρετείται είναι πολύ υψηλότερο και ορισμένες βιβλιοθήκες που, παρόλο που δεν είναι ενταγμένες στην Περιφερειακή Οργάνωση Βιβλιοθηκών, προσφέρουν ωστόσο πολύ καλή εξυπηρέτηση.

Η γενική κατάσταση των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών της επαρχίας θεωρείται παρόλα αυτά ικανοποιητική στο σύνολό της και, απόδειξη αυτού είναι το ότι στο Περιφερειακό Πρόγραμμα υπογραμμίζεται ότι «η συνολική ανάπτυξη του επιπέδου των υπηρεσιών στην επαρχία ήταν αναμφίβολη, αν και δεν ενδιαφέρθηκαν στον ίδιο βαθμό όλες οι βιβλιοθήκες. Ειδικότερα, φτάσαμε σε καλά αποτελέσματα και όσον αφορά στην αύξηση του αριθμού των βιβλίων και όσον αφορά τον εξοπλισμό κυρίως σε είδη πληροφορικής. Πολλές είναι οι βιβλιοθήκες που ξεκίνησαν την ηλεκτρονική καταλογογράφησης, ενώ η κατάσταση των εδρών είναι αρκετά καλή, τουλάχιστον για τις πιο λειτουργικές υπηρεσίες». Οι πιο ενδιαφέρουσες καταστάσεις παρουσιάζονται στην *Ένωση Βιβλιοθηκών του Viterbo* και στο *Βιβλιοθηκονομικό Σύστημα της Λίμνης της Bolsena*, για τα οποία θα μιλήσουμε στη συνέχεια. Επίσης, ένα ξεχωριστό κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στις *εκκλησιαστικές βιβλιοθήκες* που, παρόλο που έχουν στην κατοχή τους μια κληρονομιά βιβλίων ανεκτίμητης αξίας, αντιμετωπίζουν προβλήματα που απέχουν ακόμα πολύ από το να βρουν την κατάλληλη λύση.

Σε επίπεδο καταλογογράφησης υπογραμμίζεται ότι από τις 25 βιβλιοθήκες της επαρχίας του Viterbo που έχουν ενταχθεί στην Περιφερειακή Βιβλιοθηκονομική Οργάνωση περίπου *οι μισές (12)* συμμετέχουν στο περιφερειακό πρόγραμμα *καταλογογράφησης* σε SBN. Το *Βιβλιοθηκονομικό Συστημα της Λίμνης της Bolsena*, με εννέα προσεταιρισμένες βιβλιοθήκες, αντιπροσωπεύει το πιο προχωρημένο παράδειγμα του προγράμματος. Μέσω περιφερειακών παρεμβάσεων καταλογογράφησης έχουν υποστηριχτεί κυρίως τα τοπικά κονδύλια και οι θεματικοί τομείς.

Σε άλλες τρεις βιβλιοθήκες, ανάμεσα στις οποίες *η Ένωση Βιβλιοθηκών του* Viterbo, *ολοκληρώθηκε η καταλογογράφηση σε SBN* χρηματοδοτούμενη από την

Περιφέρεια η οποία εξέτασε κυρίως τα τοπικά κονδύλια. Το ISIS συνεχίζει να χρησιμοποιείται ειδικά για την ταξινόμηση των εθνικών και τοπικών περιοδικών και για τις καινούριες εισόδους. Το σύνολο των βιβλίων που έχουν οι βιβλιοθήκες που συμμετέχουν στην Ένωση του Viterbo είναι καταχωρημένο στο ISIS. Συνεπώς η μελλοντική εξέλιξη του σχεδίου SBN είναι στενά συνδεδεμένη με το έργο της μεταφοράς στον Εθνικό Κατάλογο SBN των δεδομένων των καταλόγων σε ISIS των βιβλιοθηκών της περιοχής και προς αυτήν την κατεύθυνση η Περιφέρεια θα εντείνει τις προσπάθειές της τα μελλοντικά χρόνια.

4. Το Βιβλιοθηκονομικό Σύστημα της Λίμνης της Bolsena, η Ένωση Βιβλιοθηκών του Viterbo και οι εκκλησιαστικές βιβλιοθήκες της περιοχής.

Το Βιβλιοθηκονομικό Σύστημα της Λίμνης της Bolsena λειτουργεί σε μια *εξαιρετικά πλούσια* περιοχή σε τέχνη, ιστορία και περιβάλλον..

Η Λίμνη της Bolsena είναι *η πιο μεγάλη λίμνη ηφαιστειογενούς προέλευσης* στην Ιταλία, και αναμφίβολα μία από τις λιγότερο μολυσμένες. Η λίμνη αυτή αποτελεί τον πυρήνα μίας εκτεταμένης περιοχής που καθώς βρίσκεται μεταξύ της Τοσκάνης, της Ούμβριας, του ποταμού Τίβερη και της θάλασσας, υπήρξε πρωταγωνίστρια ιστορικών γεγονότων μεγάλης σημασίας. Αρκεί να σκεφτεί κανείς την ιστορία της *Οικογένειας Farnese* η οποία, καταγόμενη από αυτά τα μέρη, τα σημάδεψε βαθειά με αρχιτεκτονικά κοσμήματα σχεδιασμένα από τον Antonio da Sangallo και από τον Vignola, πριν να εξαπλώσει την εξουσία της στις αυλές της Ιταλίας και της Ευρώπης, την περίοδο της *Ετρουσκικής κυριαρχίας*, στην οποία οφείλονται οι αρχαιολογικές περιοχές Volsinii και Mercatello και η νεκρόπολη του Pianezze, τα προσκυνήματα που πραγματοποιούνταν κατά τη διάρκεια των Ιωβηλαίων στη Via Francigena, που διασχίζει καθ'όλο το μήκος την περιοχή και που ήταν πρωταγωνίστρια θρησκευτικών γεγονότων παγκόσμιας σημασίας, όπως το *Θαύμα του Corpus Domini* που συνέβη το 1263 στη Bolsena: κατά τη διάρκεια μίας λειτουργίας που εκτελούσε ο Βοημός ιερέας, Pietro da Praga, τη στιγμή της ανύψωσης του δισκοπότηρου, έπεσαν μερικές σταγόνες αίματος από την όστια στο λινό ύφασμα και στα μάρμαρα της Αγ.Τράπεζας, που, από το 1693, φυλάσσονται στο παρεκκλήσι του Miracolo στην εκκλησία της Santa Cristina.

Το Σύστημα, που απαρτίζεται από τους Δήμους του Acquapendente, Bolsena, Capodimonte, Gradoli, Grotte di Castro, Ischia di Castro, Marta, Montefiascone και Talentano, γεννήθηκε στο τέλος της δεκαετίας του '80 και αυτή τη στιγμή λειτουργεί θεσμικά ως Διαδημοτική Ένωση. Τα τελευταία χρόνια απέκτησε ιδιαίτερη σημασία και από άποψη ορατότητας και από δημοτικής δραστηριότητας, ειδικότερα την καταλογογραφική. Το *Κέντρο Καταλογογράφησης*, με έδρα στο Acquapendente, λειτουργεί ως σημείο αναφοράς των προσεταιρισμένων βιβλιοθηκών. Έχει οργανωθεί η καταγραφή των αρχείων στο ISIS με την δημιουργία ενός *CD Rom* που *περιέχει την τράπεζα πληροφοριών ISIS* των βιβλιοθηκών του Συστήματος, ενώ ενισχύθηκε η κεντρική καταλογράφηση SBN. Δημιουργήθηκαν εργαλεία για την *συντονισμένη εικόνα του Συστήματος*, ενώ ξεκινά ένα σχέδιο συντονισμού των

πολιτιστικών δραστηριοτήτων και της προώθησης της ανάγνωσης (πρόσφατα, μία περιοδεύουσα έκθεση για την «Ιστορία του Βιβλίου»).

Στο άμεσο μέλλον, προσδοκούμε μία *εδραίωση του δανεισμού μεταξύ βιβλιοθηκών* και την ενίσχυση της δραστηριότητας της κεντρικής καταλογογράφησης. Το Σύστημα κάνει χρήση κατάλληλων *εξειδικευμένων τμημάτων*, που αποτελούν την αυθεντική αξία που προστέθηκε για τους μελετητές και καθορίστηκαν ως ακολούθως:

Acquadpendente:	Οικολογία, Φυσικές και Γεωργικές Επιστήμες
Bolsena:	Ετρουσκική-ρωμαϊκή Αρχαιολογία
Capodimonte:	Προϊστορική Αρχαιολογία, Περιβάλλον
Gradioli:	Μόδα, Ιστορία της Αναγέννησης
Grotte di Castro:	Μουσική, Θρησκεία, Παραδόσεις
Ischia di Castro:	Τοπική Ιστορία και Ιστορία της Ιταλίας
Marta:	Ξένες Γλώσσες, Φωτογραφία
Montefiascone:	Τέχνη, Διδακτικό Υλικό
Talentano	Κινηματογράφος, Θέατρο, Μεσαιωνική Αρχαιολογία

Στην πρωτεύουσα έχει όμως την έδρα της η άλλη βασική βιβλιοθηκονομική πραγματικότητα της περιοχής: η *Ένωση για τη Διαχείριση της Δημοτικής Βιβλιοθήκης των "Ardenti" και της Επαρχιακής "Anselmo Anselmi"*. Εκείνος της «Ένωσης» είναι μία από τις μορφές διαχείρισης που προβλέπεται για τις τοπικές δημόσιες υπηρεσίες από το T.U. των Τοπικών Οργανισμών και προβλέπει τη δημιουργία ενός αυτόνομου νομικού προσώπου, διοικούμενου από ένα Διοικητικό Συμβούλιο και με το δικό του προσωπικό, του οποίου η λειτουργία είναι εγγυημένη από μία ετήσια χρηματοδότηση από το Δήμο του Viterbo και την Επαρχία, της τάξης του 50% καθένα.

Η ιστορική σημασία της βιβλιοθήκης του Viterbo αποδεικνύεται από τις *πολύπλοκες περιπέτειές* της, που πρόσφατα συνοψίστηκαν στο άρθρο «Δημοτική Βιβλιοθήκη των Ardenti» του *Giovanni Battista Sguario*, νυν Δευθυντή της Ένωσης. Η ιστορία αρχίζει σχετικά πρόσφατα, και συγκεκριμένα το 1810, όταν ο Νομάρχης του Τμήματος του Τίβερη πρότεινε να εγγράψει στο δημοτικό ισολογισμό το ποσό των 500 φράγκων υπέρ της Ακαδημίας των Ardenti για να φροντίσει την ίδρυση μιας δημόσιας βιβλιοθήκης. Η Ακαδημία *ενοποίησε όλες τις βιβλιοθήκες των καταργημένων μονών* της πόλης για να δημιουργηθεί *μία μόνο βιβλιοθήκη* που ενώθηκε με τη δική της και συμπλήρωσε μία λίστα όλων των βιβλίων, αλλά ο ερχομός της Παλινόρθωσης διέκοψε στη μέση σχέδια και εργασίες.

Το 1815 η δημοτική βιβλιοθήκη διαλύθηκε και τα βιβλία που προέρχονταν από τις μονές που έκλεισαν, επιστράφηκαν στους αρχικούς κατόχους τους. Τα λιγοστά βιβλία που απέμειναν αποτέλεσαν τη βιβλιοθήκη για χρήση των μελών της Ακαδημίας των Ardenti και εκείνων των ελάχιστων μελετητών που είχαν την άδεια να την επισκέπτονται. Αυτή η βιβλιοθήκη συνέχισε να λειτουργεί, με διάφορες περιπέτειες, μέχρι το 1869.

Με την κατάληψη της Ρώμης από τον ιταλικό στρατό και την ένωση του Lazio με την υπόλοιπη Ιταλία. καταργήθηκαν οι θρησκευτικές αδελφότητες που, με νόμο,

αναγκάστηκαν να παραχωρήσουν τις βιβλιοθήκες τους στους Δήμους. Από τις μονές που καταργήθηκαν της Santa Maria in Gradi, της Santa Maria del Paradiso, της Santa Maria della Quercia, της Trinità και των Καπουτσίνων, πέρασαν στο Δήμο περίπου 30.000 τόμοι, πολύτιμο βιβλιογραφικό υλικό που ενώθηκε με αυτό της Βιβλιοθήκης της Ακαδημίας των Ardenti. Όλα αυτά αφέθηκαν στην απόλυτη εγκατάλειψη για περισσότερο από δέκα χρόνια, μέχρις ότου ο τεράστιος πλούτος των βιβλίων και των περγαμηνών βρήκε θέση σε διάφορα κτίρια του Δήμου, τελευταία στο Palazzo Pocci του 18ου αιώνα το οποίο καταστράφηκε από έναν βομβαρδισμό στις 26 Μαΐου του 1944. Ευτυχώς το σπάνιο και πολύτιμο υλικό είχε μεταφερθεί μαζί με το πλούσιο ιστορικό διπλωματικό αρχείο. Αυτό το υλικό, μαζί με τους τόμους που ανασύρθηκαν από το βομβαρδισμό, μεταφέρθηκε τελικά στην τωρινή του έδρα στο Palazzo Santoro.

Το Σεπτέμβριο του 1953 η Διοίκηση της Αριστεράς της Επαρχίας του Viterbo άνοιξε τη δική της δημόσια βιβλιοθήκη, και ο Δήμος του Viterbo, διοικούμενος από τη Δεξιά, έσπευσε να ξανανοίξει τη Βιβλιοθήκη των Ardenti στο Palazzo Santoro. Και έτσι, μετά πολλά χρόνια πλήρους σκότους, η πόλη του Viterbo ξαναβρέθηκε, στα μέσα της δεκαετίας του πενήντα, με δύο βιβλιοθήκες: την "Ardenti" διοικούμενη από το Δήμο και την "Anselmi" διοικούμενη από την Επαρχία. Στις αρχές της δεκαετίας του εβδομήντα, Δήμος και Επαρχία συμφώνησαν να ενώσουν τις δύο βιβλιοθήκες και έτσι, το Φεβρουάριο του 1973, δημιουργήθηκε η Βιβλιοθήκη της Ένωσης στη μορφή που λειτουργεί αυτή τη στιγμή.

Η Ένωση Βιβλιοθηκών του Viterbo είναι ιδιαίτερα σημαντική όχι μόνο για το Viterbo, αλλά και για όλη την επαρχία, καθώς διαθέτει ένα πλούτο σημαντικής αξίας. Ο πιο σημαντικός είναι σίγουρα το *ιστορικό αρχείο του Δήμου του Viterbo,* πλουσιότατο σύνολο εγγράφων παρά τις καταστροφές και τους διασκορπισμούς που υπέστη μέσα στους αιώνες. Τα διπλωματικά έγγραφα του Ιστορικού Αρχείου περιλαμβάνουν 4.148 περγαμηνές ακριβώς, ετερογενείς ως προς το μέγεθος και το περιεχόμενο. Για όλο αυτό το υλικό υπάρχει ένας κατάλογος, που ονομάζεται *Κατάλογος των Άδετων Περγαμηνών.*

Όσον αφορά στα υπόλοιπα αρχεία, το εργαλείο ανάγνωσης τους είναι ο λεγόμενος *Κατάλογος Καταγραφής των Χειρογράφων* που ανοίγει με το Καταστατικό του Viterbo του 1251.

Μεταξύ των πολύτιμων, ανέκδοτων μέχρι στιγμής, εγγράφων αναφέρουμε:

-το καταστατικό του 1469, κώδικας σε περγαμηνή με 123 φύλλα

-τους τόμους των Riformagioni, ή Riformanze, ή Riforme (μεταρρυθμίσεις): 172 κατάλογοι που διανύουν, με ορισμένες διακοπές, τα έτη από το 1403 έως το 1870.

-τους πέντε τόμους της Margarita, πολύ καλά διατηρημένους καταλόγους σε περγαμηνή, όπου έχουν μεταγραφεί δημόσια και ιδιωτικά πρακτικά που αφορούν το Δήμο του Viterbo αρχής γενομένης από τον 18ο αιώνα.

-τη σειρά των Καταστατικών των Τεχνών και Συντεχνιών

-τη συλλογή των Δημοτικών Προκηρύξεων, η συλλογή των οποίων αρχίζει στα τέλη του 15ου αιώνα με τις πρώτες τυπωμένες προκηρύξεις

Επιμέρους αναφορά αξίζουν δύο κώδικες:
-*η Βίβλος η επονομαζόμενη του «S. Tommaso»*, ένας πάρα πολύ σημαντικός κώδικας σε γοτθική μικρόγραμματη γραφή, μεγάλης αισθητικής αξίας, που φέρει πολυάριθμα σχόλια που αποδίδονται στον Angelico Dottore. Ο τόμος σύντομα θα παραδοθεί στο Εργαστήριο Αποκατάστασης της Επαρχίας, που θα αναλάβει τις ανάλογες επεμβάσεις, ρίχνοντας περαιτέρω φως, αν αυτό είναι δυνατό, στις σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στον κώδικα και τον Ακινάτη.
-το *"Liber Quattuor Clavium"*, ένας κώδικας σε περγαμηνή, στον οποίο καταχωρούνταν οι δωρεές τουλάχιστον 100 σολδίων, στον οποίο έχουν μεταγραφεί 439 πράξεις (από το 1192 στο 1387) και που χαρακτηρίζεται από το πολύπλοκο σύστημα ανοίγματος με τέσσερα κλειδιά που έπρεπε να χρησιμοποιηθούν ταυτόχρονα με σκοπό να αποφευχθούν οι απάτες.

Αφού ειπώθηκαν τα παραπάνω, θα πρέπει να τονιστεί ότι ο πλούτος των βιβλίων του συνεταιρισμού αποτελείται από 211.347 κομμάτια, από τα οποία 174.425 τόμοι και τεύχη, συμπεριλαμβανομένων αυτών που τυπώθηκαν τον 16°, 17° και 18° αιώνα, 232 αρχέτυπα και 2.066 χειρόγραφα και 4.148 περγαμηνές.

Το πολυπληθές και εξειδικευμένο κοινό αποτελείται στην πλειοψηφία από φοιτητές του Πανεπιστημίου της Tuscia, ενώ ακολουθούν οι σπουδαστές από τα Λύκεια του Viterbo και της επαρχίας και οι εγγεγραμμένοι φοιτητές σε άλλα Πανεπιστήμια. Πάνω από το 90% του κοινού που συχνάζει στις Βιβλιοθήκες έχει ηλικία μικρότερη των 28 ετών. Την τελευταία πενταετία καταγράφηκαν κατά μέσο όρο 80.000 επισκέπτες το χρόνο σε έναν πληθυσμό 60.000 κατοίκων για την πόλη του Viterbo και 288.000 για όλη την επαρχία.

Το Περιφερειακό Πρόγραμμα προσδοκεί μία ανάκτηση του ρόλου του *τεχνικού συντονισμού* που θα έπρεπε ακριβώς να ανήκει στην Ένωση, κυρίως όσον αφορά στη δραστηριότητα καταλογογράφησης προς όφελος των μικρότερων βιβλιοθηκών.

Αξιοσημείωτη τέλος είναι η συμβολή της Ένωσης και από πλευράς *κατάρτισης*: πράγματι, η συμβολή της αυτή σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο της Tuscia, έχει αναπτύξει στρατηγικό ρόλο στο σχεδιασμό και την πραγματοποίηση τμημάτων κατάρτησης για την καταλογογράφηση SBN που απευθύνονται στους βιβλιοθηκαρίους της επαρχίας.

Παρά το μεγάλο πλούτο βιβλίων και τα ικανοποιητικά αποτελέσματα, η Ένωση Βιβλιοθηκών του Viterbo είναι περιορισμένη ως προς τις δυνατότητές της από την έλλειψη μίας μοναδικής έδρας, γεγονός που προκαλεί την κατανομή των 2 βιβλιοθηκών, της συλλογής περιοδικού τύπου, της βιντεοθήκης και των διαφόρων πολιτιστικών εκδηλώσεων σε 5 διαφορετικές έδρες στην πόλη του Viterbo.

Αφού αναφέρθηκαν τα κύρια σημεία της κατάστασης των βιβλιοθηκών περιοχής, που αντιπροσωπεύονται από το Σύστημα του Bolsena και την Ένωση του Viterbo, θεωρείται σκόπιμο να αγγίξουμε ένα τελευταίο θέμα, δίχως άλλο προβληματικό αλλά άξιο εμβάθυνσης: τις *εκκλησιαστικές βιβλιοθήκες* της επαρχίας του Viterbo.

Παρατηρώντας το Περιφερειακό Πρόγραμμα, το πρώτο στοιχείο που προκύπτει είναι ότι, από τις 13 εκκλησιαστικές βιβλιοθήκες που έχουν απογραφεί στην περιοχή, μόνο μία έχει ενταχθεί στην Περιφερειακή Βιβλιοθηκονομική Οργάνωση, καθώς μόνο αυτή από εκείνες που έχουν κάνει αίτηση, πληροί τις προδιαγραφές για αυτόν τον σκοπό. Αυτό το στοιχείο πρέπει να μας κάνει αναμφίβολα να αναρωτηθούμε, κυρίως αν ληφθεί υπόψη ότι πολλές από τις βιβλιοθήκες που είναι καταχωρημένες έχουν στην κατοχή τους *τεράστιο πλούτο,* κυρίως παλιό, και αποτελούν επομένως δυνητικά πολιτιστικούς πόλους ουσιώδους σημασίας.

Το άλλο στοιχείο που προκύπτει από αυτή την πρώτη ανάλυση, και που απορρέει απευθείας από αυτό που τονίστηκε πρωτύτερα, είναι ότι η κυρίαρχη κλίση αυτών των βιβλιοθηκών κατευθύνεται προς μία «λειτουργία υψηλού πολιτισμού» αντί για μία αναπληρωματική λειτουργία των βιβλιοθηκών τοπικού φορέα, και για την τυπολογία του πλούτου που διαθέτουν και για την παρουσία, σχεδόν σε όλους του δήμους με εκκλησιαστικές βιβλιοθήκες δημοσίων βιβλιοθηκών ανοιχτών και λειτουργικών. Ως παράδειγμα, αναφέρεται η Βιβλιοθήκη S. Giuseppe του Θεολογικού Ινστιτούτου S. Pietro, που έχει ήδη ενταχθεί στην Περιφερειακή Βιβλιοθηκονομική Οργάνωση, και η Βιβλιοθήκη Capitolare, που μεταφέρθηκε πρόσφατα στο Μουσείο del Colle del Duomo: και οι δύο βρίσκονται στο Viterbo, αλλά η πολιτιστική τους προσφορά αποτελεί απολύτως απαραίτητο συμπλήρωμα σε εκείνη που προσφέρει η Ένωση Βιβλιοθηκών, ακριβώς για την διαφορετική τυπολογία αρχείων που κατέχει.

Τρίτο στοιχείο είναι η έλλειψη αιτήσεων χρηματοδότησης εκ μέρους των εκκλησιαστικών βιβλιοθηκών της επικράτειας. Πιθανόν αυτή η κατάσταση να προσδιορίζεται από την συνειδητοποίηση της απουσίας των απαραίτητων προδιαγραφών που προβλέπονται από το Ειδικό Πρόγραμμα, δηλαδή από τη δυσπιστία να γνωστοποιήσουν τα στοιχεία του πλούτου των βιβλίων που, στην περίπτωση των βιβλιοθηκών με υψηλό κίνδυνο παρείσφρυσης, θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα κίνητρο για προσπάθειες κλοπής. Ωστόσο, σε αυτό το ελάχιστα παρήγορο πλαίσιο, η Επαρχία διοργανώνει μία εκστρατεία ευαισθητοποίησης στα πλαίσια των ιδιοκτητών φορέων, με σκοπό να γνωστοποιήσει με μεγαλύτερη λεπτομέρεια τη δυνατότητα πρόσβασης στις περιφερειακές χρηματοδοτήσεις και να συλλέξει πληροφορίες σχετικά με αυτές που αποτελούν τις πιο δύσκολες προϋποθέσεις που πρέπει κανείς να σεβαστεί για την πρόσβαση στην Περιφερειακή Βιβλιοθηκονομική Οργάνωση. Όλα αυτά σε συνάρτηση με όσα προβλέπονται στο Πρωτόκολλο Συμφωνίας μεταξύ Περιφέρειας Lazio και Εκκλησιαστικής Περιφέρειας Lazio, που προβλέπει τη χρήση του βιβλιογραφικού και βιβλιοθηκονομικού εκκλησιαστικού πλούτου ως πρωταρχικού μελήματος συνεργασίας.

Από την πλευρά της, η Επαρχία έχει σκοπό να συνεχίσει την πολιτική αξιοποίησης των εκκλησιαστικών βιβλιοθηκών, ευνοώντας *τη γνώση και των χρηματοδοτικών πηγών* που προσφέρονται από τον περιφερειακό κανονισμό, αλλά και της *δυνατότητας πρόσβασης στις υπηρεσίες του Επαρχιακού Εργαστηρίου*

Αποκατάστασης για τις επεμβάσεις συντήρησης του πλούτου των βιβλίων (αυτή η εκστρατεία έχει ήδη γίνει, στα πλαίσια της εκκλησιαστικής περιουσίας, για τον τομέα των έργων ζωγραφικής σε ύφασμα).

Καταλήγοντας, όπως φαίνεται, η κατάσταση των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών στην περιοχή της επαρχίας παρουσιάζεται *πολύπλοκη και εξαιρετικά διαφοροποιημένη* ανάλογα με τις διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, με επίπεδα υπηρεσιών από μεσαία έως υψηλά στην πρωτεύουσα της επαρχίας, στις Βιβλιοθήκες του Συστήματος του Lago di Bolsena και με δύσκολες καταστάσεις στην υπόλοιπη επαρχία: ο τελικός στόχος που θέτει η Διοίκηση είναι *να καταστήσει όλες τις βιβλιοθήκες της περιοχής σημεία επαφής ανάμεσα στον πολίτη και την κοινωνία*: αυτό περνάει μέσα από τους κατάλογους στο διαδίκτυο και άλλα πολυμέσα, αλλά ακόμη και κυρίως από τον *επαγγελματισμό του προσωπικού*, που κατά συνέπεια, πέρα από τις τεχνολογικές καινοτομίες, τίθεται ως η πραγματική προέχουσα ανάγκη της Βιβλιοθήκης της Τρίτης Χιλιετίας.

Ευχαριστώ.